

УДК 334: 331.5 (477)

**РОЛЬ КООПЕРАЦІЇ У ПОДОЛАННІ СОЦІАЛЬНОЇ
ПОЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Дідківська Л.В.,

к.е.н., науковий співробітник відділу економічної історії
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

Виявлено роль сільськогосподарської кооперації у посиленні конкурентоспроможності дрібних сільськогосподарських товаровиробників та розв'язанні соціально-економічних проблем селян.

Потенціал сучасного вітчизняного аграрного виробництва, зважаючи на природні конкурентні переваги, є вагомим та перевищує потреби внутрішнього ринку. Водночас, зростання попиту у світі на екологічно чисті та якісні продукти харчування надає реальний шанс сільському господарству України на стійкий розвиток. Однак, найбільші можливості вистояти у конкуренції із європейськими сільськогосподарськими підприємствами на ринку наразі мають великі вітчизняні агрокомпанії, діяльність яких активно прямо й опосередковано підтримувалась у попередні роки. Проте базовими господарськими одиницями українського села були і залишаються дрібні селянські (фермерські) господарства, які ризикують назавжди залишитись сировинним додатком до агрохолдингів. Перспективний шлях до їхнього еволюційного поступу в об'єднанні на добровільних засадах у сільськогосподарські кооперативи у сфері кредиту, постачання, переробки та збуту сільськогосподарської продукції для одержання можливості скористатися позитивним ефектом масштабу виробництва та реалізації соціального капіталу як чинника економічної конкурентоспроможності.

Як підтверджує практика, функціонування в рамках економічної системи розгалуженої мережі кооперативних організацій дозволяє вирішувати одночасно низку проблем економічного та соціального характеру, зокрема підвищує ефективність підприємницької діяльності, розширює можливості її фінансового забезпечення, сприяє технологічній модернізації підприємств, допомагає їм долучитися до використання інноваційних технологій та капіталомістких об'єктів виробничої інфраструктури, перешкоджає надмірній монополізації і підтримує здорову конкуренцію між учасниками ринку, сприяє розв'язанню проблем справедливості розподілу доходів та соціального забезпечення. Останнє, з огляду на певний дефіцит соціального потенціалу держави, набуває особливої актуальності, оскільки за умови реалізації відповідної державної політики щодо кооперації «тягар» соціальної відповідальності може бути раціонально перерозподілений між урядовими і кооперативними організаціями. Не менш вагомою є роль сільськогосподарської кооперації у підвищенні громадянської активності, розбудові демократичних механізмів суспільної взаємодії та консолідації нації. Результативність її діяльності у забезпеченні стабільності економічного відтворення у аграрній сфері, продовольчої безпеки країни, аграрного виробництва, демографічного та соціального розвитку сільських регіонів.

Позитивний суспільний, економічний та соціальний ефект від впровадження сільськогосподарської кооперації націлює на пошук шляхів її формування в Україні. Тим більше не потрібно вигадувати новітню стратегію, вона може бути сформована на основі ретроспективного аналізу вітчизняного кооперативного досвіду та висновків із світової практики. У цьому контексті вирашною є імплементація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що передбачає обмін знаннями та найкращими практиками щодо політики розвитку сільських територій з метою сприяння економічному добробуту сільських громад; поширення знань шляхом проведення навчальних та інформаційних заходів; обмін найкращими

практиками щодо механізмів підтримки політики у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій тощо (Р.5. Економічне та галузеве співробітництво, Глава 17. Сільське господарство та розвиток сільських територій, ст. 404).

Насамперед, необхідна стратегія розвитку національної кооперації, розробка та реалізація якої повинна грамотно поєднати цілеспрямовані дії вищих органів держави, органів місцевої влади, проектів міжнародної допомоги, науковців, кооператорів та селян. Зусилля мають бути направлені на популяризацію кооперації у суспільстві з метою формування її позитивного іміджу. Успішність цього процесу у повній мірі залежить від рівня знань у сфері сільськогосподарської кооперації самих ініціаторів розвитку кооперативного руху. Тому вкрай актуальною є необхідність поширення кооперативних знань, надання якісної кооперативної освіти, ефективність якої значно зростає за умови залучення вітчизняних і закордонних експертів, успішних кооператорів-практиків.

У зв'язку з дискредитацією кооперативної ідеї у попередні роки важливо підвищити рівень довіри до кооперативів. Держава повинна виконувати покладену на неї контролюючу функцію з метою недопущення функціонування псевдокооперативів, які організуються для заволодіння державними дотаціями та ухилення від податків, компрометуючи кооперативну ідею. Оскільки відмовитись від державної підтримки та пільгового оподаткування на початковому етапі розвитку кооперативного руху неможливо, необхідно узалежнити її надання від конкретних економічних показників діяльності кооперативу з метою цільової фінансової, організаційної та консультаційної підтримки перспективних та дієвих кооперативів, стимулювання їх успіху за можливість надання їм державної підтримки. Ключовим завданням держави залишаються такі формальні чинники розвитку вітчизняної кооперації, як стимулювання розвитку самодостатніх фермерських господарств. В свою чергу зростання кількості міцних селянських господарств сприятиме добровільному

включенню їх до кооперативних організацій для захисту власних інтересів. Реалізація цієї мети вимагає послідовного завершення земельної реформи з метою впорядкування земельної селянської власності та розробка відповідної податкової політики.